

استرابیسم و خطر تنبلی چشم

انحراف چشم يك اختلال شایع در بچه‌هاست، به طوری که تقریباً در ۴ درصد کودکان این اختلال دیده می‌شود. معاینه به موقع چشم کودک و درمان صحیح آن باعث بهبود دید کودک برای تمام عمر خواهد شد...

انحراف چشم يك اختلال شایع در بچه‌هاست، به طوری که تقریباً در ۴ درصد کودکان این اختلال دیده می‌شود. معاینه به موقع چشم کودک و درمان صحیح آن باعث بهبود دید کودک برای تمام عمر خواهد شد. جراحی استرابیسم نیز مثل هر عمل جراحی دیگری ممکن است در موارد کم همراه با عوارضی مثل عفونت و خونریزی باشد، ولی عوارض جدی آن بسیار نادر است. در مورد انحراف چشم و روش‌های درمان آن به خصوص در کودکان با دکتر ضیاءالدین یزدیان، فلوشیپ چشم‌پزشکی اطفال و انحراف چشم کودکان گفت‌وگو کرده‌ایم. وی معتقد است استرابیسم چنانچه در يك چشم دیده شود و در زمان کودکی پدیدار شود خطر تنبلی چشم را تقویت می‌کند و احتمال می‌رود که برای همیشه تنبلی چشم باقی بماند، ولی چنانچه در دو چشم به طور متناوب دیده شود خطر اختلال در دید نداشته ولی مانع ایجاد دید دوچشمی و دید عمق (دید سه بعدی) خواهد شد.

آقای دکتر، استرابیسم در کودکان چیست و چند درصد کودکان ایرانی انحراف چشم دارند؟
استرابیسم به معنی لوجی و انحراف چشم بوده و در 5 درصد کودکان آمریکا دیده می‌شود. متأسفانه آمار آن در ایران مشخص نیست. البته لازم به توضیح است که انحراف چشم ممکن است به صورت کاذب بوده و مربوط به چین پلکی باشد؛ به این معنی که در کودکانی که ریشه بینی پخ دارند و فاصله بین شکاف‌های بینی آنها زیاد است اکثراً چین‌های پلکی، گوشه‌های داخلی چشم‌ها را می‌پوشاند و در ظاهر چشم‌ها انحراف را نشان می‌دهند (شبه چشم‌های ژاپنی و چینی). این انحراف کاذب بوده و با بزرگ‌شدن ریشه بینی از بین می‌رود ولی انحراف واقعی زمانی است که دو چشم در يك راستا نبوده و یکی از آنها از حالت مستقیم‌بودن خارج شده و منحرف می‌شود. برای اثبات آن چنانچه شما چشم دیگر بیمار را بپوشانید چشم منحرف حرکت کرده و در خط وسط قرار می‌گیرد و به عبارتی نشان می‌دهد که این چشم منحرف بوده است. این انحراف از نوع واقعی بوده و اگر در کودک در يك چشم دیده شود خطر تنبلی چشم را به دنبال خواهد داشت.

به طور میانگین سالی چند عمل جراحی برای اصلاح انحراف چشم انجام می‌شود؟
متأسفانه آمار دقیقی نداریم، ولی باید توضیح دهم که همه انحراف‌های چشم احتیاج به عمل جراحی ندارند و بعضی از آنها با تجویز عینک و تمرینات ارتوپدیک که نوعی تمرین برای تقویت کار عضلات چشم است بهبود پیدا می‌کنند.

آیا استرابیسم می‌تواند موجب اختلال در دید دائمی شود؟
استرابیسم چنانچه در يك چشم دیده شود و در زمان کودکی پدیدار شود خطر تنبلی چشم دارد که برای همیشه این تنبلی چشم باقی می‌ماند، ولی چنانچه در دو چشم به طور متناوب دیده شود خطر اختلال در دید نداشته، ولی مانع ایجاد دید دوچشمی و دید عمق (دید سه بعدی) خواهد شد. لازم به ذکر است که دید دوچشمی نعمتی است که در انسان سالم وجود دارد و مکانیسم ایجاد آن به این صورت است که هر کدام از چشم‌ها جداگانه تصویر خود را به مغز فرستاده و مغز هر دو تصویر را یکی کرده و ما آن شیء را به صورت واحد و با دید عمق می‌بینیم. دید عمق به ما کمک می‌کند که فواصل اشیاء را به خوبی حدس بزنیم. کسانی که انحراف چشم دارند اکثراً دیدشان تک‌چشمی است و دوچشم در يك زمان شیء مقابل را نمی‌بینند به عکس هر کدام به تناوب به آن شیء نگاه کرده و در نتیجه دید عمق هم به وجود نمی‌آید.

مهم‌ترین علل بروز انحراف چشم در کودکان کدامند؟
مهم‌ترین علل بروز انحراف در درجه اول مسئله ارثی بودن آن است، ولی عوامل دیگر هم می‌توانند در بروز آن دخالت داشته باشند از قبیل؛ نارس بودن و حوادث موقع زایمان، اختلالات مغزی، ضربه، تشنج، ترس شدید، تب، بیماری‌های ته چشمی و هر عاملی که دید يك چشم را کاهش دهد. عیوب انکساری مثل دور بینی نیز می‌توانند در کسانی که زمینه انحراف چشم دارند، منجر به تنبلی چشم شود.

معمولاً کودک را از چه سنی باید برای معاینه اولیه چشم پیش چشم پزشک برد؟
بہتر است در خانواده‌هایی که زمینه تنبلی و انحراف چشم دارند کودکان از سن شش‌ماهگی تحت معاینه قرار گیرند. بہترین سن برای جراحی انحراف چشم در چه سنی است و اگر به بزرگسالی کشیده شود قابل درمان است یا خیر؟

انحراف چشم جز در موارد خاص هرچه در سنين پايين تر جراحي شود نتيجه بهتر خواهد بود. دليل آن نيز ايجاد ديد دوچشمي است که در سنين پايين امکان پذير بوده، ولي در سنين بالا امکان آن کاهش مي يابد. نکته ديگري که بايد توضيح داده شود مدت زمان انحراف است که هرچه بيشتر طول بکشد، ممکن است عمل جراحي روي آن تأثير منفي بگذارد به عبارتي انحراف چشم چنانچه احتياج به عمل جراحي داشته باشد اگر در مدت کمتر از 3 ماه جراحي شود نتيجه بهتري خواهد داشت تا اينکه به تعويق افتد.

آيا مشکل استرابيسم در کودکانی که سابقه زردی نوزادی دارند بيشتر است؟
بله استرابيسم در کودکانی که سابقه زردی نوزادی دارند چنانچه همراه با نارس بودن و بيماري هاي ديگر نوزادي باشد شايع تر است دليل آن نيز اين است که در اين نوزادان دفاع بدن ضعيف بوده و سيستم مغزي رشد کافي نداشته و انحراف چشم هر لحظه کودک را تهديد مي کند.

اين اختلال مي تواند عامل بروز تنبلي چشم شود؟
همانطور که قبلا توضيح دادم چنانچه انحراف در يك چشم وجود داشته باشد، به دليل آنکه در سن کودکی به محض شروع انحراف، کودک آن چشم را حذف کرده و استفاده نمي کند در اثر عدم استفاده اين چشم تنبل خواهد شد، ولي اگر انحراف در هر دو چشم به تناوب ديده شود يعني هر کدام از چشمها به طور مساوي دچار انحراف گردند، گرچه ديد دوچشمي وجود ندارد، ولي خطر تنبلي چشم اين کودک را تهديد نمي کند.

آيا اصلاح انحراف چشم در کودکان با عمل هاي جديد ليزيك امکان پذير است؟
هنوز از ليزر براي اصلاح انحراف و عمل جراحي استفاده نشده است، ولي در بعضي اشخاص که انحراف چشم آنها با عينک اصلاح شده است امکان دارد در سن بالاي 20 سال بتوانند از عمل هاي ليزيك استفاده نموده و عينک را حذف کنند. ولي اين مسئله در همه انحرافها صادق نيست. در مورد عمل ليزيك در کودکان ممکن است در بعضي از آنها که اختلاف عيب انكساري دو چشم زياد است مثلا يك چشم سالم بوده و ديگري نمره عينک بالا دارد، بتوان عمل ليزيك را انجام داد، ولي اين کار هنوز مورد تأييد مراکز علمي و از جمله سازمان غذا و داروي آمريکا نيست.

انحراف با جراحي كاملا اصلاح مي شود يا اينکه امکان برگشت آن وجود دارد؟
انحراف چشم اگر با عمل جراحي يا هر روش ديگر اصلاح شود 2 حالت پيش خواهد آمد:
1) موقعي که ديد دوچشمي ايجاد شده و هر دو چشم بتوانند از شيء مورد نظر در يك زمان تصوير بگيرند. در اين حالت شانس برگشت انحراف خيلي کم بوده و به عبارت ديگر عمل موفقيت آميز خواهد بود.
2) موقعي که به دليل مختلف از جمله تنبلي چشم و هر عملي که مانع ديد دوچشمي شود به دليل آنکه بيمار از آن چشم تنبل و يا چشمي که ديد خيلي کم دارد استفاده نمي کند شانس برگشت و يا برعکس تصحيح زيادتر انحراف بيشتر خواهد بود، ولي لازم است توضيح داده شود که حتي در اين موارد هم امکان ديد دوچشم به ميزان ضعيف وجود داشته و ممکن است انحراف برگشت نکند، ولي اگر هم عود کند شانس عمل جراحي مجدد وجود خواهد داشت و اکثرا پس از عمل دوم شانس برگشت کم خواهد بود.

حرف آخر؟

نکته مهم آن است که در بعضي از افراد که انحراف چشمها با عينک اصلاح شده است چنانچه عمل ليزيك انجام شود و آنها بخواهند عينک را حذف کنند، ممکن است انحراف چشم آشکار شود و حتي بيمار بعد از ليزيك دچار دوربيني شود. بديهي است آن دسته از بيماران که تمايل به عمل ليزيك دارند بايد توسط چشم پزشک که داراي فوق تخصص استرابيسم است معاينه شده و بعدا تصميم به عمل ليزيك بگيرند.

همشهري آنلاین- سميه شرافتي